

IŠVADA DĖL KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS AB "VILNIAUS ŠILUMOS TINKLAI"

AB „Vilniaus šilumos tinklai“ (toliau – **Bendrovė**), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu (toliau – **Korupcijos prevencijos įstatymas**), Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“ (toliau – **Tvarka**), atsižvelgdama į Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijas, patvirtintas Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 „Dėl valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“ (toliau – **Rekomendacijos**), atliko korupcijos pasireiškimo tikimybės ir veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymą ir vertinimą Bendrovėje.

Nustatant ir vertinant korupcijos tikimybę ir Bendrovės veiklos sritis, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, buvo atsižvelgta į:

- Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. XII-1537 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos patvirtinimo“.
- Korupcijos prevencijos įstatymo 6 ir 7 straipsnius, Tvarkos 6 punkte ir Rekomendacijų 8 punkte nurodytus kriterijus.

Bendrovės veikla įvertinta daugiausia dėmesio skirta Bendrovės atitinkamas sritis reglamentuojančių lokalių teisės aktų analizei (*Priedas Nr. 1*) bei pokalbiams su darbuotojais.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės analizė buvo atliekama Bendrovėje 2018-08-20 – 2018-09-20 laikotarpiu.

Veiklos sritys. Vertinant Bendrovės veiklos sritis, kuriose yra galimai didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, buvo naudojamos Rekomendacijų priedu „*Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo klausimynas*“ bei 2017-06-23 LR Specialiųjų tyrimų tarnybos atsiųstu raštu Nr. 4-01-4740, kuriame Bendrovėms siūloma įsivertinti 2-3 sritis iš 21 rašte aprašytų.

Atlikusi pirminę analizę, Bendrovė pasirinko atlikti korupcijos pasireiškimo tikimybę (toliau – KPT) šiose veiklos srityse:

1. *Bendrovės pirkimų vykdymas,*
2. *Interesų konflikto valdymas, nepotizmo kontrolė.*

Analizei pasirinktos šios sritys, nes:

- pirkimų, kurių vertė nesiekia 300.000 EUR vertės, nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos (šiuo atveju Vilniaus miesto savivaldybės) patvirtinimo,
- Bendrovės Pirkimų skyriaus viena iš užduočių yra pirkimų proceso kontrolės ar priežiūros vykdymas,
- šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas iš dalies įpareigoja perkančiąsias organizacijas (*Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo* 21 str. 46 str. 4 d. ir 47 str. 6 d.) ar perkančiuosius subjektus (*Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamu varentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo* 33 str.) užtikrinti interesų konflikto prevenciją viešųjų pirkimų ar pirkimų metu.

Teisinis pirkimų reglamentavimas ir procesas. Bendrovė visus pirkimus vykdo vadovaudamasi Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo nuostatomis bei pagal patvirtintą metinį pirkimų planą. Bendrovės viduje visą pirkimų procesą reglamentuoja: AB „Vilniaus šilumos tinklai“ pirkimų vykdymo tvarkos aprašas, AB „Vilniaus šilumos tinklai“ mažos vertės pirkimų vykdymo tvarkos aprašas bei Pirkimų komisijos darbo reglamentas (priedas Nr. 1).

Metinis pirkimų planas pradedamas rengti III metų ketvirtį ir jo planavimas siejamas su Bendrovės metinio veiklos biudžeto sudarymu. Savo biudžetus bei planuojamus pirkimus rengia ir teikia kiekvienas Bendrovės struktūrinis padalinys, kurie vėliau būna atsakingi už pirkimų inicijavimą, techninių sąlygų rengimą ir sutarčių vykdymo kontrolę. Norėdamas įsigyti prekes, paslaugas ar darbus, kiekvienas pirkimų iniciatorius parengia ir pateikia pirkimo inicijavimo dokumentus Pirkimų skyriui, prieš tai suderinęs juos su tiesioginiais vadovais ir kitais atsakingais darbuotojais.

Pirkimų vykdymas. Pirkimus, kurių vertė yra mažesnė arba lygi 1.000 EUR (be PVM) generalinio direktoriaus įsakymu suteiktų įgaliojimų pagrindu gali atlikti Personalo skyriaus, Turto valdymo skyriaus, Dokumentų valdymo skyriaus ir IT ir telekomunikacijų skyriaus darbuotojai. Kitus mažos vertės pirkimus, kuomet nesudaroma Pirkimų komisija atlieka Pirkimų skyriaus darbuotojai. Jei pirkimas yra mažos vertės ir vykdomas neskelbiamų derybų būdu – tokį pirkimą vykdo komisija. Visais kitais atvejais pirkimų vykdymui sudaroma pirkimo komisija.

Pirkimų komisiją sudaro 4 nariai (kai pirkimo suma nesiekia 300.000 EUR (be PVM) arba 6 nariai, kai pirkimo vertė lygi arba viršija 300.000 EUR (be PVM). Atkreiptinas dėmesys, kad kai pirkimo vertei viršijus 300.000 EUR be PVM, į Pirkimų komisijos sudėtį įtraukiamas ir Vilniaus miesto savivaldybės atstovas.

Be to, pirkimai, kurių vertė lygi ar didesnė nei 100.000 EUR be PVM, yra svarstomi Bendrovės vadovų taryboje, kurią sudaro generalinis direktorius ir departamentų direktoriai.

Interesų konflikto valdymas ir reglamentavimas. Bendrovėje veikiančios *Kovos su korupcija politikos* 4 straipsnis aiškiai numato, kad darbuotojai privalo nusišalinti nuo sprendimų priėmimo, priežiūros, kontrolės funkcijų vykdymo ar kitų komercinių santykių su juridiniais ar fiziniais asmenimis, kurie tiesiogiai (darbiniais, verslo ryšiais ir kt.) susiję su darbuotoju ar jo šeimos nariais.

Kadangi didžiausia interesų konflikto grėsmė kyla pirkimų metu. Bendrovė yra pasitvirtinusi *Viešųjų ir privačių interesų deklaravimo ir pirkimo procedūrose dalyvaujančių darbuotojų nusišalinimo ar nušalinimo, esant interesų konfliktui, tvarkos aprašą*, kuris aiškiai nurodo, kad visi pirkimų komisijos nariai ir ekspertai pirkimo komisijos veikloje gali dalyvauti tik užpildę interesų deklaracijas, o esant interesų konfliktui nusišalinti (ar generalinio direktoriaus sprendimu būti nušalinti) nuo sprendimo priėmimo.

Taip pat, jei sudarant sandorį kyla Bendrovės ir asmens, turinčio teisę sudaryti Bendrovės vardu sandorį ir jį pasirašyti, interesų konfliktas, tokia situacija svarstoma Bendrovės vadovų taryboje.

2017 m. gruodžio mėnesį buvo patvirtinta *Dovanų priėmimo, gavimo, teikimo ir elgesio su jomis tvarka*, kurios tikslas sumažinti galimą interesų konflikto atsiradimo galimybę tarp Bendrovės darbuotojų ir tiekėjų ar rangovų. Tvaroje aiškiai nurodyta, kad Bendrovės darbuotojams draudžiama gauti/imti dovanas iš rangovų / tiekėjų, Subrangovų / Subtiekėjų, kurie verslo ryšiais yra / ar buvo susiję su Bendrove. Leidžiama gauti tik tas dovanas, kurios atitinka *Viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo* kriterijus.

Kovos su korupcija politikos 5.2. punktas draudžia tiesioginio pavaldumo ir kontrolės santykius, sudarančius prielaidas priimti palankius sprendimus tarp draugystės, giminystės ar šeiminių santykių susijusių darbuotojų.

Analizės rezultatai

1. *Atliekant pirkimus nevisais atvejais užtikrinama, kad būtų atskirtos pirkimų inicijavimo ir priežiūros, organizavimo ir atlikimo, pasiūlymų vertinimo ir vykdymo kontrolės funkcijos.*

- Pagal Bendrovėje susiklosčiusią praktiką, pirkimo iniciatorius formuoja poreikį, pirkimų komisija arba pirkimo organizatorius organizuoja šio poreikio tenkinimą (atlieka konkretų pirkimą) ir po to iniciatorius prižiūri ir kontroliuoja pirkimų sutarties įgyvendinimą. Pirkimo iniciatorius visus dokumentus derina su savo aukštesniais vadovais, kurie vėliau tampa pirkimų komisijų nariais. Kadangi pirkimų komisija, kai pirkimo vertė neviršija 300.000 EUR be PVM sudaro tik 4 nariai, o 2 iš

jų yra pirkimo iniciatoriaus tiesioginiai vadovai, (kurie yra suinteresuoti pirkimo įgyvendinimu), pastarieji įgyja svertus įtakoti pirkimo vykdymą. Tai galimai mažina objektyvumą pirkimuose ir gali sukurti prielaidas šališkumui ir suinteresuotumui atsirasti.

- Pirkimo kontrolės, priežiūros ir iniciavimo funkcijų neatskyrimas gali sukurti situacijas, kai tas pats asmuo formuos pirkimo poreikį ir dalyvaus pirkimo iniciavimo procese (rengs techninės specifikacijos projektą ir pirkimo paraišką), bus pirkimo komisijos narys bei prižiūrės sutarties įgyvendinimą. Tai galimai sukurtų prielaidas šališkumui atsirasti, o tam tikrais atvejais sudarytų galimybę proteguoti konkretų tiekėją.

2. Ne visiems pirkimuose dalyvaujantiems asmenims formaliai taikomi aukštesni reputacijos, nešališkumo ir konfidencialumo reikalavimai.

- Nors pagal vidinę pirkimų tvarką, visi pirkimuose dalyvaujantys asmenys turi būti pasirašę nešališkumo ir konfidencialumo pasižadėjimus, tačiau atliekant analizę buvo nustatyta atvejų, kuomet darbuotojai, dalyvaujantys pirkimuose, nebuvo pasirašę vieno iš šių dokumentų. Tai rodo galimą kontrolės stoką pirkimų procese, kas ateityje gali sąlygoti korupcijos atsiradimą.

3. Vykdomų rangos sutarčių priežiūros ir kontrolės stoka

- Sutarčių priežiūrą reglamentuojančiuose lokaliuose teisės aktuose nėra numatyta konkreti ir detali rangos darbų kontrolės ir priežiūros procedūra: pvz. Bendrovėje iki galo nėra susistovėjusi procedūra kaip dažnai ir koku intensyvumu atliekama rangovų patikra vykdant statybos darbus.

- Galimai dėl to, analizuojant nustatyta pavienių atvejų, kai sutarčių įgyvendinimo priežiūra atliekama nereguliariai. Kai kurie darbuotojai ne visada žino, kaip išsamiai ir kuriame darbų atlikimo etape turėtų būti atlikta rangos sutarties vykdymo priežiūra.

Išvada

Atlikus Korupcijos pasireiškimo analizę, nustatyta, kad pirkimų vykdymo srityje korupcijos pasireiškimo tikimybė yra minimali, nors ir egzistuoja tam tikri rizikos veiksniai. Tačiau šiuos rizikos veiksnius dalinai riboja bendrovėje įdiegtos korupcijos prevencijos priemonės: interesų deklaravimo sistema, Vilniaus miesto savivaldybės atstovų bei Rizikos valdymo ir prevencijos atstovo dalyvavimas pirkimų procese.

Numatomos priemonės

AB „Vilniaus šilumos tinklai“ kaip Vilniaus miesto šilumos ūkio valdytoja, siekdama mažinti korupcijos pasireiškimo tikimybę planuoja:

- Tobulinti pirkimų sutarčių vykdymo kontrolės sistemą, įdiegiant papildomas priemones tokias kaip: neplaniniai patikrinimai, rizikingų pirkimų identifikavimo sistemos sukūrimas, anoniminių pranešimų kanalo plėtojimas, reguliarūs susitikimai su tiekėjais;

- Patvirtinti etikos ir gero elgesio kodeksus, numatančius nešališkumo, interesų valdymo, atskaitomybės ir objektyvumo principus, kurie būtų privalomi visiems darbuotojams.

Pirkimų vykdymą ir interesų konflikto valdymą reglamentuojantys lokalūs teisės aktai

- AB „Vilniaus šilumos tinklai“ viešųjų pirkimų vykdymo tvarkos aprašas (2018-02-08 Generalinio direktoriaus įsakymas Nr. V1-38),
- AB „Vilniaus šilumos tinklai“ pirkimų komisijos darbo reglamentas (2017-08-23 Generalinio direktoriaus įsakymas Nr. V3-3),
- AB „Vilniaus šilumos tinklai“ mažos vertės pirkimų vykdymo tvarkos aprašas (2017-07-04 Nr. 231 (Nauja redakcija 2017-10-18 Generalinio direktoriaus įsakymas Nr.V1-384)),
- AB „Vilniaus šilumos tinklai“ Vadovų tarybos darbo reglamentas (2018-04-26 Generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 103),
- AB „Vilniaus šilumos tinklai“ dokumentų valdymo taisyklės (2018-08-02 Generalinio direktoriaus įsakymas Nr. V1-199),
- Viešųjų ir privačių interesų deklaravimo ir pirkimo procedūrose dalyvaujančių darbuotojų nusišalinimo ar nušalinimo, esant interesų konfliktui, tvarkos aprašas (2018-01-30 Generalinio direktoriaus įsakymas Nr. V1-31 (Nauja redakcija įsakymas Nr. V1-145),
- AB „Vilniaus šilumos tinklai“ kovos su korupcija programa (2018-06-30 Generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 227),
- Dovanų priėmimo, gavimo, teikimo ir elgesio su jomis tvarkos aprašas (2018-12-12 Generalinio direktoriaus įsakymas Nr.448)